

A fa

Árva Memet (az idősebb falusiak kezdték el Árva Mehmetnek nevezni, mivel 11 éves korában az apja, 13 évesen pedig az anyja is meghalt, de a vele egykorúak, a fiatalok az Állat Memet nevet ragasztották rá a birkózóversenyeken megmutatkozó rendkívüli ereje miatt, amelyeket elsősorban tavasszal és ősszel a falu legelőjén rendeztek, főleg miután a második birkózása alkalmával a nálánál két évvel idősebb Gondtalan Alit gondolkodás nélkül földhöz vágta, amit Ali így kommentált, „Bassza meg, ez nem árva, hanem állat, összetöri az ember csontját!”) egyik kezével a szekér elé fogott ökröket vezette, a másik kezében lévő zseblámpát csak időnként merte felkapcsolni, a hideg éjjel mélységes sötétjében a kátyús, köves úton lassacskán ballagott hazafelé, már majdnem meg is érkezett. Akárhogy is, senki sem ébredt fel és jött ki az alacsony házakból a keréknyikorgásra, a néha-néha felugató kutyák hangjára. Nyilvánvalóan, még ha valaki fel is ébredt, ebben a hidegben nem kelt ki az ágyból és öltözködött föl azért, hogy megtudja, mi ez a szekér éjnek idején. Pedig ha tudták volna a falusiak, hogy mit tett, hogy mi van a szekéren, leköpdösték volna. „Istenem, engedd, hogy havazzon ma éjjel, nehogy holnap Kodzsa, a csósz eljusson a nyomokat követve a kapuig.” Fölemelte a fejét, és felnézett az égre. Egyetlen csillag sem látszódott, felhős volt az ég. Szellő sem volt. „Havazni fog.” mondta reménykedve. „Ha a hó befedi a nyomokat, soha senki nem tudja meg, ki tette, senki sem fogja azt gondolni, hogy a fa ágait falubeli vágta le. Valamelyik környékbéli faluból valónak tulajdonítják, azt fogják mondani, hogy „Kantarliból vagy Yemlicéből jöttek, és kivágták, irigységből”.

Mert valóban, ebben a kietlen pusztaságban ez volt az egyetlen fa, közel az ő falujuk, Kuyucak nyugati bejáratához. A kuyucakiak dicsekedtek vele, „a mi hatalmas szilfánk”, óvták, mint a szemük fényét, közösen viselték gondját. Nyaranta minden este, a mezőről hazafele jövet két kanna vízzel öntözte meg az a család, akire épp sor került. A hatvan telkes Yakacikban majdnem mindenki azt mondta, hogy a fát az ő valamelyik nagyapja hozta messzi vidékről; amikor még facsemete volt, gyökerestül kiemelte, autóval elhozta, elültette, gondozta. Rendszeresek voltak az efféle civakodások: „Az én öregapám!”, „Nem,

az én öregapám!” De aki a fát leginkább magáénak tartotta, az a falu évek óta állandó előljárója, Hasan Aga volt. „Ha nyomomat lelik, nekem végem, holnap berendelnék a hivatalba. Hasan bátyám nekem jön, és ordítani fog: »Törne le a kezéd, hogy pusztíthattad el a fánkat!« Bármit is mondok, nem hallgatja meg. Talán még a csendőröket is kihívja a városból.” Árva Memet reszketett. A lába mellett futó kutyájának, Haytának, aki egy közeli kutyaugatásra csaholva válaszolt, fojtott hangon szólt oda:

– Csönd legyen, te haszontalan! – Azt hiszi, engem véd.

Szaporán vert a szíve, de lába az ökrök lábához igazodva lassan mozdult. Memet szerette az apjától rámaradt vén ökröket. Az apja szokta mondani, hogy az a föld áldásos, amit ökor lába tapos, eke szánt. A faluban néhányan már igáslovakat fogtak be a gyorsabb szántás miatt. Memet nem hagyott fel az ökreivel, de az ágyekét elhagyta. Amikor azt vette észre, hogy az egyik földszomszédjának, aki barázdanyitó ekével szántott, majdhogynem kétszer annyi búzája termett, noha egy napon vetették el a gabonát, és egy napon arattak, akkor felhagyott az egyszerű ekével, és vett egy barázdanyitó ekét, ami ugyan nehéz, de az ökrökkel mélyebben tudta vele felszántani a talajt.

– Szedd a lábad, hékás, már majdnem otthon vagyunk – mondta halkán.

Sötétséghez hozzászókkott szeme megpillantotta a nyitva hagyott udvar gyékénykapuját. Igazított egy kicsit a szekéren, és behajtott az udvarra, megállt az istálló ajtaja előtt. Fiatal felesége, akivel három hete házasodtak össze, jó melegen öltözve jött ki a házból, és hozzálépett.

– Hála Istennek, hogy megjöttél. Látott valaki? – kérdezte.

– Nem, nem látott.

Három napon át ellenezte a dolgot. „Megszégyenülünk az egész falu előtt. És ha elmész éjjel, én félek” – mondta, de végül meghajolt az ura akarata előtt. Memet először kifogta az ökröket a járómból, bevezette és bekötötte őket az istállóba. Fatma hozományba kapott tehene halkán elbődült, mintha csak istenhozottat mondana. Az ökrök, mintha mi sem történt volna, a jászolban lévő szénát kezdték el enni. Közben Fatma meggyújtotta az istállóban a lámpást, és elkezdte az istálló egyik sarkába behordani a szekéren lévő fát. Mehmet a baltát és a fűrész a vályogfal mélyedésébe tette, a létrát a keresztgerendának támasztotta, majd miután az istállóban elhelyezte a levágott ág két

vaskos rönkjét (amikor levágta az ágat, a vékonyabb ágakat felhasogatta tűzrevalónak, a két vastag rönköt, hogy ne vesztegesen több időt, felrakta a szekérre azzal, hogy majd esténként otthon felaprítja), a feleségével együtt elkezdtek behordani a felvágott tüzelőt.

– Tettél tőzeget a kályha aljába?

– Tettem, kész. Anyáméktól loptam ma tőzeget, egy rongyba csavarva hoztam el. Szégyelltem kérni.

Amint végeztek a behordással, Memet a szekeret a kocsiszínbe vezette a rúdjánál fogva. Egy-egy öl fával mentek be a házba. A tűzifát a kályha mellett lévő kosárba tették. Memet felemelte a platnit, és a négy tőzegdarabra ráhelyezett néhány hasábot.

– Amíg a tőzeg ég, ezek is megszáradnak és meggyulladnak. – mondta.

Meggyújtotta a gyújtóst, és a tőzeg közé dugta, visszarakta a tűzkarikát. Kis idő múlva a tőzeg lángra kapott, a kályhából halk, duruzsoló hang hallatszódott. A nedves hasákok sziszegtek, és úgy érezték, mintha felmelegedett volna kicsinyke szobájuk.

– Te lány, imádkozz, hogy ma éjjel havazzon – szólalt meg Memet.

– Havazni fog, ha Isten is úgy akarja...

Fatma leterítette a gyapjú derékaljat, megágyazott. Feltett egy vízzel teli ónozatlan réz fazekat a tűzhelyre.

– Ma éjjel alaposan megmosakszunk.

A sarokban lévő mosdószekrényt kinyitotta, hogy kicsit felmelegedjen. Az udvarra néző ablak nyomott mintás függönyét résnyire széthúzva kinézett.

– Memetkém, elkezdett havazni – kiabálta.

Memet odafutott, a zseblámpájával kivilágított az udvarra: a hó máris elkezdte belepni.

– Hej, te lány, nem megmondtam neked, hogy a magasságos Úristen az egymást szeretők pártján áll? Megmenekültünk hát a szégyentől! Levetkőzünk, és végre egy jót szerelmeskedhetünk ma éjjel.

A csuklójánál fogva magához húzta Fatmát. Maga mellé ültette a lócára, hosszasan megcsókolta. Fatmának is tetszett a csókolózás, de ajkát kiszabadítva azt mondta:

– Állj, ne csináld, egy kicsit még melegedjen a szoba. Te is biztos elfáradtál, pihenj egy kicsit.

– Én már pihentem.

– Hogy vágta le az ágat? Baltával?

– El lehet érni baltával azt az ágot? Nekitámasztottam a létrát a fa törzsének, fölmásztam és a fűrészsel nekiestem. Amikor a felén túljutottam, akkora reccsenéssel zuhant a földre, hogy frászt kaptam, hogy meghallják a faluban. Vastag ág, a májusi tavaszköszöntőn mindig erre kötöttük a hintát és hintáztunk, vágom, de fáj érte a szívem. Emlékszel, a lányok löktek és kérdezték, „Ki a kedvesed?“, te meg mindig azt kiabáltad, „Minek kérdezitek, hát nem tudjátok, hogy Árva Memet?“ Na igen, tönkretettem, de mit csináljunk, tán itt fagyjunk meg? Aztán a zseblámpa fényénél elkezdtem legallyazni. Dobálom a szekérre, látom, egész sok lett... azzal, hogy a maradékot majd otthon fölaprítom, a hatalmas rönköt fölrakom a szekérre, de nem fért rá. Levettem, középen kettéfűrészelttem; sokáig tartott. A frász tört ki, hogy az ökrök megfáznak és megbetegszenek. Na mindegy, végül is úgy értünk haza, hogy senki nem látott meg.

Magához húzta Fatmát, aki szájtátva hallgatta, és ismét megcsókolta.

– Nosza lány, vedd le ezt a vastag kötött kabátot, már fölmelegedett a szoba.

Miközben Fatma vetkőzött, ő is levetette a zakóját és a nadrágját, és fölakasztotta. Lehajolt, bekukucskált a kályha tetején lévő lyukon, égtek a hasábok. Levette a tetejét, és még egy fát rakott rá. A pléh kályha oldala izzani kezdett. Hogy jól égjen, a kályhaajtó reteszét félig kinyitotta. Fatma levetkőzött, világoskék alsóingben maradt, a falra szögezett kicsi polcon lévő gázlámpát lejjebb vette.

– Ne olyan sokat, hadd lássalak, miközben szeretlek – mondta Memet.

A még húszas éveibe nem lépett fiatalasszony bőrének szépségétől, a pendelyén átdomborodó, telt, peckes mellei láttán melegség költözött a szívébe. (Már gyerekkorukban is vonzódtak egymáshoz. A három falu közös iskolájába együtt jártak, megosztottak az elemózsiájukon. „Anyám csalános pitét csinált ma, szereted, edd meg te.” Később kamaszkorukban az esküvőkön, összejöveteleken meg ilyesmiken mindig szemmel tartották egymást. Amikor a hintán a lányok Fatmát lökték, és kérdezték, „Ki a kedvesed?“, a többiekhez hasonlóan ő sem kérte magát, és hangosan kiáltotta, hogy Árva Memet. Amit a kicsi faluban mindenki tudott, azt persze Kerim bátya és a felesége is tudta. Ezért mielőtt Memet bevonult volna katonának, lánykérőbe küldte az előljárót, Hasan bácsit, és ők vonakodás nélkül beleegyeztek. Felesle-

ges volt Hasan Aga megjegyzése, hogy „Ő az egyetlen lányotok. A fiúnak nincs senkije, titeket tekint anyjának, apjának, lesz egy fiatok is. Szorgalmas is, a jég hátán is megél.” Mindjárt odaígérték, és eljegyezték egymást. Amint Memet leszerelt, összeházasodtak. Amíg katonászkodott, Memet földjeit Kerim bátya művelte, a termény eladásából kapott pénzt két éven át a lányának adta: „Jól vigyázz rá, amikor megjön, odaadod az uradnak.” Mivel tudták, hogy mások is olvashatják, megtanulták a vágyaikat, sóvárgásukat a sorok közé rejteni a leveleikben. Ahogy közeledett a leszerelés ideje, Fatma és az anyja Memet házát kimeszelték és berendezték. A régi, ócska gyékényeket fölszedték a földről, és fekete-piros-kék kelimet terítettek le. A falra a Fatma által hímzett táblaképet akasztották: „Két fiatal a szeretet tesz boldoggá.” Amikor Memet hazaérkezett, megnyerte anyósa szívét azzal, hogy azt mondta: „Milyen gyönyörű itt, köszönöm, anyuka!” Minden rendben volt, de hát elfelejtettek tőzeget gyűjteni a fűtéshez. Az istállóban lévő régi trágyát egy hónap alatt elégették, aztán egy dupla takaró alatti, hidegben szeretkezésről zaklatottan Memet elhatározta, hogy levágja a fa egyik ágát. Csupán három napig tudta Fatma megakadályozni. Annak ellenére, hogy azt mondta: „Édes uram, ne csináld, utána nem mehetünk az emberek közé a faluban”, Memet végigvitte, amit a fejébe vett, meghozta a tűzifát.

Most a meleg szobában, a szentség ellen elkövetett tiszteletlenség fokozta vággyal közeledtek egymáshoz. Memet az ágy végébe lökte a takarót, a felesége ingét és alsóját lehúzta, és az ágyra fektette. Maga is levetkőzött, és átölelte a feleségét. Meztelenül, hosszasan, többször szeretkeztek. A nyögdecselések között időnként Fatma megszólalt: „Óh, köszönöm, édes uram.” Később lehűtötték a jócskán felforrósodott vizet, és megmosakodtak. Miután megszáritkoztak és felöltöztek, Memet a kályha mellé ültette Fatmát, és az ölébe vette a fejét, ujjjaival fésülgetve megszáritotta a haját. Hagyták a kályhát leégni, lefeküdtek, magukra húzták a takarót. Memet a melléhez szorította Fatma fejét, és beleszagolt a hajába.

- De jó illatú, gyönyörű hajad van, te lány!
- Fadíknak, Gondtalan lányának a haja még szebb, aranyszőke.
- Gondtalan említetted, idefigyelj, amikor kitavasodik, Gondtalan Alit ráveszem, hogy az ő szekérével menjünk be a városba, hozok négy-öt facsemetét, elültetjük az udvarban.
- A város egy napra út, hogy jössz haza?

– Egy éjszakára maradunk, másnap felrakodjuk a csemetéket, es-tére hazaérünk. Amíg én távol vagyok, te anyádéknál leszel. A falu mellett lévő fát is így hozta valahonnan Hasan bácsi nagyapja vagy akárki, és így ültette el, nem? Jól megfogta. A mienk is megnő majd, rámarad a gyerekeinkre. A csemetéket földdel együtt, gyökerestül, régi zsákokba betekerve, nedvesen hozom el.

– Jó, de Ali miért menne el?

– Ha nem jön, akkor az én ökörfogatommal megyek, akkor is meg-éri, ha négy nap alatt fordulok meg.

– A tüzelővel, amit hoztál, kihúzzuk a telet?

– Ha háromnaponta gyújtunk be, jó ideig kitart. De félretéve a szé-gyenlőséget meg egyebeket, apádéktól kérünk egy kis tőzeget, hogy égjen a vizes fa. Ezen a nyáron három állat trágyájából rengeteg tőze-get csinálunk jövő télre. Holnap én is kérek Hasan bácsitól.

Fatma egyenletesen lélegzett. „Elaludt a kicsikém. Nagyon kimerít-ettem az én szépségemet?” Megcsókolta a haját, és a párnára fektette a fejét.

– Mindent belepett a hó – suttozta.

KINCSES-NAGY ÉVA fordítása